

Har vi et velfungerende system for velfærdsinnovation?

Forskning og innovation er afgørende for at forebygge og løse nutidige og fremtidige velfærdsudfordringer. Den demografiske udvikling, komplekse faglige problemstillinger og mangel på arbejdskraft på centrale velfærdsprofessionsområder stiller store krav til de danske kommuner og deres opgavevaretagelse inden for grundskole- og velfærdsområderne. Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR) afsluttede i sommeren 2023 et projekt, der fokuserer på den praksisnære og anvendelsesorienterede forskning og udvikling (FoU) ved professionshøjskoler og erhvervsakademier. Projektets konklusioner peger på behovet for et stærkere og mere systematisk samspil mellem FoU på den ene side og den kommunale praksis og hverdag på den anden side. På den baggrund har DFiR lanceret et nyt projekt med fokus på forskningsinformeret velfærdsinnovation i landets kommuner.

Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR) igangsatte i 2023 et treårigt analyseprogram om Videnbaseret innovation for at sætte fokus på innovation, baseret på og inspireret af forskning. Med et nyt projekt, *Forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne*, undersøger DFiR, hvilke instrumenter der bedst kan understøtte en øget grad af anvendelse af FoU i de kommunale velfærds- og uddannelsesopgaver. DFiR vil i projektet undersøge hvem og hvad der udgør videnbroerne og -mediatorerne for velfærdsinnovation, hvilken systemunderstøttelse, der er i kommunerne til at sikre oversættelse af forskningsinformeret viden og innovative løsninger, samt hvilke relevante finansieringsinstrumenter, der findes til støtte af den forskningsinformerede velfærdsinnovation.

Velfærdsinnovation omfatter løsninger eller processer, der forbedrer borgernes velfærd, og som skal føre til, at opgavevaretagelsen og ydelserne gøres klogere og/eller at deres kvalitet højnes. Forskningsinformeret velfærdinnovation kræver effektive broer mellem forskning og innovation, der faciliterer udveksling og deling, ibrugtagning, oversættelse samt videreudvikling af ny viden og løsninger.

Dermed vil DFiR også afdække eventuelle potentialer og barrierer for at fremme forskningsinformerede tilgange til velfærdsinnovation i det kommunale landskab. Projektet

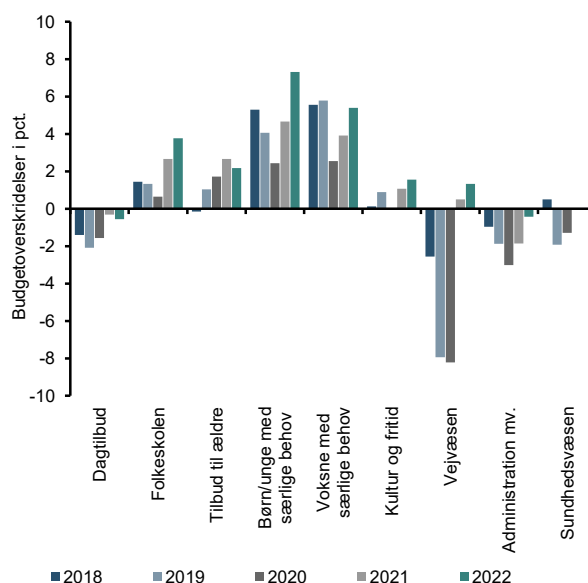
fokuserer på de kommunale opgaver inden for dagtilbuds-, skole-, social-, beskæftigelses- og sundhedsområderne.

Den kommunale velfærds tredobbelte udfordring

Den kommunale opgavevaretagelse inden for velfærdsområderne står over for en række strukturelle, økonomiske og faglige udfordringer. Disse inkluderer demografiske forandringer med en aldrende befolkning og stigende mangel på arbejdskraft frem mod 2050, suppleret af udfordringer med at rekruttere fagprofessionelle, der kan varetage borgernære opgaver. En udvikling, der forventes at blive forværret frem mod 2030.

Derudover skal kommunerne håndtere en lang række komplekse og forbundne problemstillinger, herunder usæthed, mistrivsel og ulighed inden for sundhed og uddannelse, beskæftigelsesindsatser samt forebyggelse og behandling af kroniske sygdomme og multisygdom. Samtidig lægges flere forebyggelses- og sundhedsopgaver over i kommunerne, der skal håndtere udvidelsen af det nære sundhedsvæsen, presset af en stigende mængde ældre og borgere med kroniske sygdomme, hvilket belaster hospitalernes kapacitet.

Figur 1: Procentvis budgetoverskridelse på udvalgte serviceområder, 2018-2022

Note: Vægtet gennemsnit. Ikke korrigeret for opgaveændringer. I 2020-2022 er der således ikke korrigeret for merudgifter på grund af Covid-19 og ukrainske flygtninge (og andre meropgaver). Budgetover-

skridelserne på området for voksne med særlige behov er sandsynligvis overvurderet i 2018 på grund af ændringer i kontoplanen, som antageligvis ikke var fuldt indarbejdet i budgetterne for 2018.

Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Endelig oplever kommunerne vanskeligheder ved at overholde budgetterne navnlig på det specialiserede socialområde på grund af udgiftsvækst. Områderne for udsatte børn og unge og for borgere med nedsat funktionsevne og andre voksne med særlige behov har jf. Figur 1 konsekvent haft årlige budgetoverskridelser fra 2018-2022.¹⁾

Kommunernes forskningsbidrag

De danske kommuner har ikke selvstændig forskningsforpligtelse, og tegner sig således også for en meget lille andel af det offentlige forskningsbudget. Ifølge Danmarks Statistik udgjorde regionernes og kommunernes samlede bidrag til forskning ca. 4,1 mia. kr i 2023.²⁾ Den kommunale andel heraf er usikker. Det vurderes dog af forskellige aktører med kendskab til området, at den er meget beskedent. Udgifter til forskningsaktiviteter under de kommunale museer udgør en del af det kommunale forskningsbidrag.

Kommunerne forventes dog at bidrage til forskningsaktiviteter i samarbejde med forskningsinstitutioner, herunder hospitaler, universiteter og professionshøjskoler. Ifølge sundhedslovens §4 har kommunerne eksempelvis en forpligtelse til at deltage i forskning og kvalitetsudvikling i samarbejde med regioner og statslige myndigheder.³⁾ Kommunerne indgår også i forskningssamarbejder med forskningsudøvende aktører på eksempelvis skole- og dagtilbudsområdet.

Det påpeges fra flere sider, at der er behov for en styrket forskningsindsats i kommunale sundhedsopgaver, ikke mindst fordi omstillingen til det nære sundhedsvæsen stiller store krav til kommunerne og kommunernes videniveau.⁴⁾ På andre områder er der varierende grader af tilgængelig forskningsviden. Men der er i det hele taget brug for i øget grad at fremme forskningssamarbejde, oversættelse samt udbredelse af ny viden til og i praksis.

DFiR har i rapporten *Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis* i tråd med dette fremhævet, at forskning og udvikling ved professionshøjskolerne i højere grad kan bringes i anvendelse blandt andet i kommunerne.⁵⁾ Der er bred enighed om, at samarbejdet mellem forskning og den kommunale praksis kan og bør styrkes. Men det anerkendes også, at de tunge driftsopgaver i kommunerne og den begrænsede kapacitet til at absorbere forskningsviden og -resultater navnlig i de små og mellemstore kommuner er en reel hindring for at styrke kommunernes engagement i forskning og innovation.

Et velfungerende system for velfærdsinnovation?

Mens der politisk og analytisk har været markant fokus på innovation i den private sektor, er der behov for øget opmærksomhed på innovation i den offentlige sektor. Der

eksisterer således kortlægninger og evalueringer af det videnbaserede innovationsøkosystem til understøttelse af privat innovation.⁶⁾ Men der er behov for en fokuseret kortlægning af velfærdsinnovationsområdet for at identificere behov for systemiske ændringer. Med tanke på kommunernes ovennævnte udfordringer er der et stort behov for at undersøge, om og hvordan den forskningsinformerede velfærdsinnovation kan komme kommunerne til gavn.

Læs mere

Resultaterne af DFiR's projekt skal bidrage til debatten om, hvordan vi bedst styrker forskning og innovationsbidrag til et velfungerende og bæredygtigt velfærdssamfund af høj kvalitet. Læs mere om projektet [her](#).

Yderligere oplysninger

Frede Blaabjerg
Formand for DFiR
Telefon: 21 29 24 54
Mail: fbl@et.aau.dk

Steffen Bohni
Leder af DFiR's projekt Forskningsinformeret velfærdsinnovation i kommunerne
Telefon: 61155366
Mail: sbn@nfa.dk

Noter

- [VIVEs kommunetal 2023.5: "Kommunerne overskrider igen budgetterne for udsatte grupper"](#).
- Danmarks Statistik, Statistikbanken (tabel: FOUBUD 2023).
- LBK nr 903 af 26/08/2019.
- [Sundhedsstyrelsen \(2022\): Forskning til styrkelse af indsatsen i det primære sundhedsvæsen: En national strategi](#).
- [DFiR \(2023\): Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier](#).
- [Ketels, C. et al \(2019\). Peer Review of the Danish R&I System: Ten steps, and a leap forward: Taking Danish innovation to the next level](#).